

№. 6863/760.

Nikoopoli linna

äravõtmise jt

6. Juulil 1877.

Jutustus Wene-Türgi sõjast.

Reja pannud

M. J. Eisen.

Hind: 5 kop.

Cartus.

W. Just'i kuluga trükitud.

1877.

1760.

Nikopol'i linna

äravõtmisest

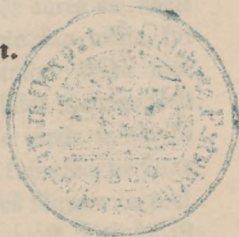
6. Juulil 1877.

Tutustus Wene-Türgi sõjast.

Kirja pannud

M. J. Eifen.

Hind: 5 kop.

Carlus.

W. Just'i kuluga trükitud.

1877.

Второй том

Второй том

1877

Второй том

Дозволено цензурою. — Ревель, 3. Ноября 1877.

1760

1877

Второй том

Второй том

Nii pea kui Wenelaste poolt 12. Aprillil Türgi-
 lastele sõda oli kuulutanud, et need üks kord ometi
 risti rahwale inimese õigust annakskiwad ja piinamist
 wähendatakiwad, mis risti rahwal Türgi riigis hirmsal
 kombel kannatada oli, tungiskiwad Wenelased üle piire
 Türgi maale, kus neil aga karmema edasijaamise takis-
 tuseks Doonau jõgi ees oli, selle wesi sell ajal kaugele
 üle kallaste ulatas, nenda et Wenelased ligi kahe kuud
 aega enne ootama pidanud, kui nad jõest üle Bulgaaria
 maale saidwad, kus nüüd nende pää-püüdmine oli, Türgi
 kindlused, keda mõnda tükki Doonau jõe ääres on, nagu
 Silistra, Rústshuk, Nikoopoli ja Widin ära wõtta, kui
 nad lootä tahtskiwad, et nende ettemõtmine korda pidi
 minema. 9. Juunil jõudskiwad Wenelased Doonau jõest
 üle Dobrudsha maakonda ja pea selle järele mindi ka
 mujalt mitmest kohast weel üle jõe, kuhu warsti fillad
 pääle ehitadi, sest kui kõik sõjawägi, kes Rumeenia pool
 kaldaal mõõda jõe äärt kõik laial oli, säält ühest kohast
 üle oleks pidanud minema ja siis kindlusi ära wõtta
 katsuma, siis oleks see hirmus palju waewa ja aega
 wõtnud, sellest aga sõjas alati puudus on. Seesugune
 mitmest kohast üleminemine makkis küll launis hääd

waewa, aga oli ifka fergem, kui et kõik sõjawägi ühest
kohast üle oleks pidanud minema. Esimene sõjaväe
hulk, mis üle Doonau jõe oli jõudnud, tahtis pea oma
wahwust näidata ja wõttis mitmed wähemad kindlused
Doonau jõe ääres, nagu Matshini ja Hirsowa ära. Need
kindlused olivad ometi Wenelastel koge sõja hakatuses
ja ka enne sõda wäha muret teinud; palju suuremat
muret tegiwad aga kauge mad Doonau jõe äärsed kind-
lused Silistra, Rustshuk, Nikoopoli ja Widin; mis
enamiste Inglise abiga juba enne Krimmi sõda kindlaks
ja tugewaks olivad tehtud ja nüüd weel parandatud
ja täiendatud said. Nende kindluste sees wõiswad
juured Türgi sõjawäed warju leida ja kui Wene sõja-
vägi nendest mööda oleks läinud, sõjaväe taffa kõik
linni panna ja siis Wenelaste kaela minna. Pääle
selle wõiswad nende linnade all weel Türgi moonitorid
ja soomuslaewad, kes Wenelaste sildade tegemist sage-
daste talistamas käiswad, warjul olla. Kõik see tegi
nende kindluste ärawõtmist tarwilikuks. Kõige esmalt
ja kõige rohkem waadati selle pääle, kudas kolme esimest
kindlust, nimelt Silistrat, Rustshukki ja Nikoopoli ära
wõiks wõtta ja tõeste said Wenelased ka pea juba
asjaga nii kaugele, et Nikoopoli linn 6. Juulil nende
kätte sattus. Kuda see sündis, selle üle tahame mõne
sõna pikemalt kõneleda. Kudas tääda, on Nikoopoli linn Bulgaaria pool

Doonau jõe kaldal ja temas elasiwad enne sõda umbes wiisteistkümmend tuhat inimest, kellest nüüd sõja ajal aga palju ära põgenesiwad mujale warju otsima, nenda et rahwa hulk nüüd palju wähem on, kui meie soldatissi mitte ligi lugeda ei taha. Sääal samal kohal, kus Rumeenia kaldal Aluuta jõgi Doonau jõkke jookseb, tuleb ka Bulgaaria poolt wätke Dsma jõgi. Selle Dsma ja Doonau jõe wahel on umbes witesaja jala kõrgune kalju rind, mis Doonau jõge oma jooksu järsku tõwerdama sunnib. Selle kalju rinna pääle on Nikoospoli linn ehitadud; jõe poolt on ta järsk ja kõrge, maa poolt aga madalam ja tal on kaunis hääd wallid ja kraawid ümber. Wenelaste ümberpiiramise kartuse pärast ehitasiwad Türglasted maa poole weel hulga kantsid, et sel kombel paremine Wenelasi tagasi hoida, aga kudas hiljemine wälja tuli, ei wõinud need mullast kantsid ega linna wallid Wenelast mitte sinni pidada. Suurtükki oli Türglastel kindluses rohkesti, nende hulgas ka mõnda Krupi wabrikust; suurem osa neist oliwad ometi wanad endised eest otsast laetawad suurtükid, ühed ühte, teised teist moodi. Kui hiljem kindlus Wenelastest ära wõeti, leiti, et nelikümmend suurtükki järel oliwad; neid oli Türglastel tõeste küll palju rohkem, aga kes teab, kuhu nad neid pannud on. Mis Türgi sõjameeste üle ütelda, on, et neid hafatuses linnas pääle kümne tuhande olnud, kellest umbes kolm

tuhat aga Plewnasse Osman pashale appi olla saadetud, nenda et pääle seitse tuhande mehe weel järele jäänud. Need oliwad kõik õppinud ja harjunud soldatid, kes oma ametit auusaste mõistisid, ja mitte Bashibosukid ega Isherkeslased, kes aegsaste juba Wenelaste eest ära põgenesid. Need järele jäänud seitse tuhat meest oliwad Hassan ja Ahmet pasha käsu all. Ahmet pasha oli mõne aja eest Sistowo linna walitsejaks olnud, kui Wenelased Simnitsa juurest üle Doonau jõe saada püüdisid. Sistowost oli ta oma meestega Nikoopoli linna appi läinud.

Juba 26. ja 27. Juunil oli Nikoopoli linnale hirmsaste tuld antud ja linna ära võtta katsutud, aga et see korda ei olnud läinud, siis nähti seda tarwis olewat, et hästi kindluse ligi peab mindama ja kahest küljest ta kallale tungima. Kõik see töö jäi kindral Krüüdeneri üheksama loori hooletis, kes pea pärast Sistowo ärawõtmist kui parem tiiw pikkamisi edasi liikuma oli hakanud. See tee wõttis kaunis hulga aega ja käidi väga ettevaatlikult, sest see oli tundmata, kui suur waenlaste jõud oli. Nikoopoli müüridegi juures ei olnud waenlaste jälgi kuski näha. Pahem pool Doonau jõe Rumeenia kaldal batareide taga oli wäha Wene jōjamehi kindral Stolopeni käsu all, kelle all ka ühel hoobil Rumeenia kindral Maanu seisis. Türklased said Wenelaste tulemisest alles siis täadust, kui need

juba tunni aega batareisi ehitatiwad. Nii pea kui Türglasted Wenelaste nõust aru saiwad, katsusiwad nad uusi batareisi ära purustada, mis maa poole ehitadi, aga Wenelased ei pannud sellest suuremat tähelegi. Kui wiimaks Wenelaste batareid walmis saiwad, siis hakati mõlemilt pool ühele teisele rahe sadu külwama. Mitte üksnes maa poolt, waid ka Rumeenia kaldalt anti nüüd Nikoopoli linnale tuld. Nikoopoli wastu Rumeenia kaldal on üks wäikest küla, mis Muuta jõgi ühest ära lahutab; nende wäikeste külade nimed on Turnu-Maagurelli ja Isla. Sinna oliwad neli batareid ehitatud, kust paar päawi enne seda, kui kindral Krüüdeneri Sistowost Nikoopoli linna alla jõudis, Nikoopolile tuld oli antud, mis nüüd kindral Krüüdeneri suurtükide lastmisega ennast ühendas. Hakatuses oliwad Wenelased üksi Rumeenia kaldale batareisi ehitanud, aga Rumeenia sõjamehed ei olnud sellega rahul, waid tegiwad pea Islasse omalt poolt ka batareid ülesse, mis Türglastele Nikoopolis suurt kahju wõis teha. Lastmise laugus Rumeenia poolt kaldalt oli tuhat wiissada meetrit ehk seitse sada wiiskümmend Bene sülda. Suurtükide lastjad oliwad nenda hakkajad ja õppinud mehed, et enamiste tõit kuulid linna ehk walli pihta lastiwad, lõhkusiwad, purustasiwad ja sagedaste mõnda kohta ka põlema paniwad, mis aga Türglasted kohe ära püüdsiwad kustutada. Nenda pausiwad

siis Nisikopolis ümberpiiramise ja ärawõtmise ajal Rumeenia ja Bene suurtükid ühtlasi. Ka teised Bene batareid lõune pool, mis kindral Krüüdener oli lasanud ehitada, ei olnud mitte laisemad kui Rumeenia kalda batareid. See peab küll hirmus suurtükkide pausumine ja mürin olnud olemas, sest et kogu ni kuni Sistowosse seda üteldakse ära kuultud olewat. Kuna pombi pombi pääle linna sisse lasti, kus need lõhkesiwad ja ühte maja teise järele põlema paniwad, hakkas kindral Krüüdener ennaft tormi wastu walmistama.

Kõige esmalt oli tarwis mää kindlaid ära wõtta, mis Nisikopolis ümber on. Kui Bene jalamehed korra sinna ülesse saiwad, siis wõisiwad nad kaasa toodud mää suurtükka ligi wõtta ja Dürgi kindlus oli siis nagu hiiri lõksus muudetud, kust elusad hinge enami sisse ega wälja ei pääsenud, kudas ka kibeda wõitlemise järele sündis.

Küll legi aga ümberpiiramine suurt waewa, enne kui linna lätte sai. Wõib arvata, mis see tähendab, kui lõune ajal umbes kolmkümmend wiis graadi sooja on, ülesse ronida ja järskude kaljude otsa tormata — see oli tükk raskest tööd, mis Bene soldatitel teha oli ja mis nad ka tõeste tegiwad. Palju parem oli selle wastu Dürflastel pöörsaste warjus, kust neil kerge asi tormi jooksjaid laskea oli. Kahes jaus tungisiwad Wenelased wahwaste linna kallale, esimene jagu homitu, teine õhta poolt, üle kuimade walli kraawide, mis umbes

Kolmkümmend jalga laiad oliwad. Shtu pool linna
 pidiwad Benelased läbi wiina mägede, rohu aedade,
 wälja põldude ja puiestikkude minema, enne kui nad
 Türlaste suurtükkide juurde jõudsiwad ja kõige selle
 tee pääl ei olnud neil mingisugust warju kaitsemiseks.
 Niisama wäha kui Sistowos, wõisiwad ka Nikoopolis
 Türlased wastu panna, kui Benelased bajonettidega
 nende kallale tungisiwad. See näitab, kui oleksiwad
 Wene jalawäe mehed ses sõjas seda üles tunnistada
 tahtnud, et kõigist uuestest lastmise sõja riistadest lugu
 pidamata üksiku mehe julgus palju wäärt ja bajonettide
 tarwitamise aeg weel lõppenud ei ole. Nii hästi Ni-
 koopolis kui Sistowos andsiwad haljad sõjariistad otsust.
 Siin juures peab tähendatud saama, et Benelastel
 sugugi nõu ei olnud waenlast mägestikku tungida,
 maid linna tagasi ajada, kus Ahmeti ja Hassan pasha
 mehed enam kuskile eest pääseda ei wõinud. Türl-
 lased wõisiwad wist sest nõust aru saada ja wõitle-
 siwad meeleäratamisega, et mägestikku pääsesiwad.
 Aga tuhku nad ka läksiwad, igal pool oliwad Benelased
 neil tee eest kinni pannud.

Korra näitas, nagu lähaß Türlastel korda Bidini
 poole ära põgeneda. Kuus kinni seitse tuhat wõitlejat
 tungisiwad äliste suuremalt osalt ühes hunkus kahe
 jalawäe rügemendi pääle, mis pea kõikuma löiwad,
 osalt pikast wõitlemisest wäsinud, osalt waenlaste suurest

hulgast rõhutatud. Aga üks rügement ratsamehi tungis hirmsa tuhinaga Türgi jalaväe kallale, kes niisugust tulist kallaletungimist mitte oodanud ei olnud, taganes ja seega Vidini poole põgenemise nõu tühjaks pidi jätma.

Kindral Krüüdeneri üheksamas koor, kus viies ja kolmekümne esimene divisjon, neli rügementi ratsamehi ja neli brigadi suurtüki mehi oli, ei olnud nenda hõlpsaste võinud edasi jõuda, kui batareid Rumeenia kaldal neil mitte abiks ei olnud. Rumeenia sõjaväest oli ka üks jagu mehi üle jõe tulnud; neid oli nimelt kaks rügementi jala mehi, kaks ratsamehi, kaks jala ja üks ratsa batarei. Saamwiti küla juures olivad nad Türgi pinna pääle astunud; see küla on Widi jõe ligidal ühe künka otsas ja sääl elab enamiiste Bulgaaria ja Rumeenia rahwas, kes neile suure rõõmuga vastu tulivad ja hüüdsiwad: „Elagu Rumeenia maa!“ Kõik külarahwas olivad väga rõõmsad, et nüüd wiimaks ometi Türgi walitsusele otja taheti teha. Rumeenia sõjamehed saiwad Krüüdeneri koori pahema tiiwaga siin kofku ja olivad sell abiks, kui see Nikoopoli vastu võitles.

Suba enne lõunat kellsu üheksama ajal olivad pombid Nikoopolis suurt tulekahju sünnitanud, mis suure waewaga ära kustutatud mõis saada. Wastu lõunat läksiwad kaks püüsirohu magasini põlema, mis hirmus palju kahju tegiwad. Pea jäiwad mitmed batareid Türglaste poolt wait, sest et nende juures

enam kedagi juurtüki lastjat ei olnud. Mida vähemaks Türgi tuli jäi, seda parem oli Wene sõjameestel edasi tungida. Tormi jookstes ronitiwad nad üle kraawide wallidest ülesse ja ehk neid küll tagasi tungiti, ei jäänud nad ometi jälle; kraawid said Türlaste ja Wenelaste furnukehadege täidetud, aga selle pääle waatamata paniwad Türlased walli pääl kunni õhtu kellu ühesamini wastu. Kui ka Türlased igalt poolt ümber piiratud olivad, taganesiwad nad samm sammult ja alles õo pimedus tegi wõitlemisele otja, mis homiku kellu kolme ajal juba alganud oli. Nendasama jäi ka juurtükide lastmine wait, aga ometi üksnes mõneks tunniks.

6. Juli homiku kellu kuue ajal tuli päris tormi jooksmine ja tunni aja pärast nähti juba Nikoopoli purustatud müüride pääl Wene lippu lehitawad. Kõik, mis linnas oli, sattus Wene wangi.

Õhtul enne allahetmist, see on 5. Juulil, põletasiwad Türlased suure hulga moona ja elu tarwidust ära ja paniwad isi mitu suuremat maja põlema, nenda et Nikoopoli linn nüüd wäga wilets wälja näitab. Kui Wenelased juba linnas olivad, paniwad Türlased weel ühe maja põlema, aga Wenelased kustutasiwad pea tule ometi ära. Palju Türlasi oli majadesse warjule läinud. Kui kassakad läbi linna käisiwad ja uulitsaid läbi waatasiwad, lasti neid ühest majast ja üks mees sai sedamaid surma. Seltsimehed tormasiwad kohe

majasje ja tapsiwad kaks Türlklast ära, keda nad jään lätte saiwad.

Pärast lõunat kellu kahe ajal toodi Türgi sõjamangid — nende arw oli umbes kuus tuhat — kes Niikopolis Wenelaste lätte wangi oliwad sattunud, uulitsa pääle, mis kindlusest jõe äärde läheb. Türgi sõjameeste walitsejad ja juhatajad Ahmet ja Hassan pascha oliwad ka wangide hulgas. Wangid oliwad kõik harjunud soldatid, sest et Bashi-Bosulid ja Tserkeislased enne ära põgenenud oliwad. Warsti pärast linna äravõtmist oli Wenelaste esimene mure surnuid ära koristada ja maha matta, nenda et pärast lõunat üksnes weel tühjadest patronidest ja karkistest sõjariistadest näha mõis, kus mehed weriselt mõidelnud ja ka langenud oliwad. Haawatud Türlklased saiwad Wene arstide alla wiidud, kus nende haawad kinni seuti ja siis edasi saadeti. Waewalt oliwad haawatud ja surnud ära koristatud, kui sõjariistu kolkku korjama hakati, nenda et wiimaks tuhanded uulitsate pääl hünikus oliwad.

Pääle kuue tuhande Türgi soldati ja Hassan ja Ahmet pascha, keda Wenelased wangi võtsiwad, sattusiwad weel nelikümmend juurtükki, keda aga rohkem oli, mis ometi Türlklastest olgu kas ära purustatud ehk warjule pandud on saanud, ja kaks moonitori Wenelaste lätte. Wiimased oliwad küll natuke wiga saanud, aga nende parandamist mõeti sedamaid kätsele ja saadeti

warsti Kroonlinna sõnumit, et säält nadruksid Doonau jõe äärde aravõetud Türgi moonitoride jaoks saadetakse, kellega siis Türklastele enestele kahju võis teha. — Esmalt katsusivad Türklased küll juttu välja teha, et Ahmet ja Hassan pasha oma meestega Nikoopolist ära põgenenud, aga walel on lühikesed jäljed ja peajaiwad kõik aru, kuidas õige lugu oli. Miks pashadel julgust ei olnud endid wastu taewast lasta, selle pääle wastawad nad küll wist, et neil seks lasku ei olnud. Dimast pääst midagi teha, seks ei puudu neil just küll julgust, wmeti aga mõistust.

Ahmet pashal oli see suureks õnneks, et ta Nikoopolis Wenelaste kätte wangi sattus, sest muidu oleksivad Türklased teda sõjakohu alla pannud ja kes teab, kuidas siis ta lugu oleks läinud. Hassan pasha sai pea pärast wangiwõtmist kaisri enese ette wiidud, kes ta kõnet natukesel aega kuulda wõttis. Hassan pasha räägib kaunis hästi Prantsuse keelt, on kaunis auupakk ja ei kaeba oma loo üle mitte. Nii hästi Hassan ja Ahmet pasha, kui ka wangi wõetud kuus tuhat Türklast jaiwad Wene maale wangi saadetud, kus neid kõwema walitsuse ja ülewaaatamise all wõis pidada. Bukarestist Brailasse reisis kōneles Hassan pasha isi, et Wene suurtükid kõik batareid hirmsaste ära olla lõhkunud, nenda et pikem wastupanemine täieste ilma asjata oleks olnud. Pääle selle laitis

Hasšan pasha wäga Türgi sõjawägede walitsust, mis kindlustele mitte tarwilikku moona ei olla muretsenud ja soldatifi kõigist puudust tunda laska. Selle pärast ei olla sõjawäe seas hääd waimu walitsemas olnud ja ta isi olla soldatifi, kes sõdima minna ei ole tahtnud, maha laska lasnud. Türgi pashal wõis õigus olla, aga ta unustas ometi, et ta oma oleku läbi isi tunnistust annud, kui juhmid Türgi sõjawäe ülemad sagedaste on. Kui ta aru sai, et asi enam ei aita, las ta siis kõige wähemalt ometi neliakümme suurtükki ja kahte moonitori ärapurustada ei wõinud, enne kui ta alla heitis? Et ta seda ei teinud, selle eest peawad Wenelased, kellel see saad suureks kasuks on, tema wastu wäga tänulikud olema. Kui ka just äraandmist ette ei tulnud, siis peab ometi tunnistama, et Türgi pashadel wäga imelik arwamine sõjamehe auust ja kohusest on.

Kolm pääwa wõideldi Nikoopoli ümber, aga see peeti kõik launis wagusi, et enne mitte kära ei tõuseks enne aegsete sõnumite läbi, kui asi kõik selge on. Ka linna ärawõtmise ajal ei tahtud weel lähemat täädust awaldada ja alles siis, kui kõik aru sawad, et wõit Türglaste üle täieline on, ei peetud sõnumid enam tinni. Wene sõjawäe walitsus on seda ettewaatlikum sõnumite awaldamises, et ta waenlaste hulka enese ees ikka suuremaks peab, kui see tõeste on. Seda wõis Sistowos, Bjelas, Tironwas ja nüüd ka Nikoo-

polis näha. See maenlaste sõjamäe suuremaks pidamine, kui ta viiete on, on mitmest tükkist kasulik, sest ta paneb ettevaatama ja mõitlemiseks rohkem wäge toffu korjama, nenda et wiimaks ometi mõitu saama peab. Kui maenlaste hulka selle wastu wäikeseks arwatakse, nagu Plewnas esimese korruga selle poolest lugu oli, siis võib liig kergelt juurt kahju saada.

Et oma õnnetuste läbi mitte maailma naeruks saada, tegiwad Türglased pea kära, kui Nisioopoli linn ära oli mõetud, et nad Doonau jõe ääres täieste Benelaste wastu panna sugugi ei taha, waid selle wastu mujal jeda paremine wastu panna. See peab Abdul Keerim pasha nõu olema. Kui kellegil seesugune nõu on, ega sell siis sest lugu ei ole, et terve diwision wangi mõetud saab. Ei, see ei ole muud, kui et Türglased endid sellega wabandada tahawad, et nad Doonau jõe ääres paremine sõja wastu walmistanud ei ole. Nad on Tirnowast, Sistowast, Bjelast taganema pidanud; nad on Nisioopoli alla heitnud ja endid wangi annud, mitte et nad mõnda jala käsku kuulama pidiwad, waid et nende pääle täieste mõitu saadi ja nende asti enam midagi ei aidanud.

Nenda langes siis 6. Juulil Nisioopoli kindlus Benelaste kätte ja seega oli Türglastel neljast suurest kindlusest Doonau jõe ääres, kelle pääle nad palju lootiwad, üks jälle wähem. Mis linna arawõtmises

saadud kahjust ütelda, on, et Wenelaste poolt, kes linna pääle tormi pidiwad jooksuma, pääle tuhande mehe, Türglaste poolt aga umbes tuhat, wõi ka natuke pääle, kui neil tõeste enne ümberpiiramist umbes seitse tuhat meest oli, langenud on.

Nikoopoli linna ärawõtmine oli kõige suurem võit, mis sõja hakatusest siia maale olnud oli; mõndagi korda oli küll enne seda juha Türglaste üle võitu saadud ja mõndagi kohta nende käest ära võetud, aga nii suurt saaki kui Nikoopolis, kuus tuhat soldatit, kaks pashat, nelikümmend suurtükki ja kaks moonitori ei olnud Wenelased weel kuskilt saanud, ja selle pärast tegi see esimene suur võit igal pool Wene maal wäga suurt rõõmu.

Kui kindral Kriüdenner Nikoopolis asja pisut korra pääle jäädinud ja sõjamehi ärawõetud linna walwama pannud oli, ei tahtnud ta sääl enam kauem aega wiita, waid lõune poole edasi tõtata, kus Plewnas Türglased kindral Schilder = Schuldneri 8. Juulil suure kahjuga tagasi löönud olivad. Plewnas lootis kindral Kriüdenner seda kahju, mis Wenelased 8. Juulil sääl saanud olivad, jälle hääks muuta ja sell wiisil oma nime weel kuulsamaks teha. 18. Juulil tungis ta Plewnas Türglaste kallale, aga oh õnnetust, Osman pasha lõi teda weel suurema kahjuga tagasi kui Schilder = Schuldneri!

